

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук



**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ
ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСАХ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

19 листопада 2020 року

ВІННИЦЯ 2020

УДК 101:808.5

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

**академік Національної академії медичних наук України,
ректор Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Мороз Василь Максимович**

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

**проректор з наукової роботи
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Власенко Олег Володимирович**

**професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор
Вергелес Костянтин Миколайович**

Редакційна колегія:

Черкасов Святослав Васильович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Харьковщенко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Попов Володимир Юрійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Донецького національного університету ім. В. Стуса

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Мельник Віктор Мирославович, кандидат політичних наук викладач кафедри політології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах Матеріали доповідей та виступів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 19 листопада 2020 року Вінниця. Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020.– 204 с.

ISBN 978-617-7721-38-2

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах**», яка відбулась в Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 19 листопада 2020 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та усім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори конференції та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 5 від 26. листопада 2020р.)

УДК. 101:808.5

ISBN 978-617-7721-38-2

Вергелес К.М.,
д.філос.н., професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

Вергелес Т. М.,
асистент кафедри загальної гігієни та екології
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

Горохова Л. В.,
к. філос. н., доцент,
доцент кафедри філософії та політології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

БІОФІЛОСОФІЯ В ПРОЯВАХ СУЧАСНОЇ ТРАДИЦІЇ

Збереження життя на Землі є головним завданням біології, фізики, філософії та багатьох інших наук. Вітчизняна філософія, останнім часом, досліджує цю проблематику виходячи з натуралістичних ідей сучасної етики та біоетики. Засадничими в дослідженнях є природничі науки, зокрема фундаментальні ідеї біології. Якщо, наприклад, в Кантівській філософії, розуміння людського світу обґрунтовується через призму морального його прояву і протиставляється «натуралістичному початку» як надприродне явище, то відомі вчені які відносять себе до натуралістичного напрямку етики вважали і вважають, що мораль є, якщо не субстанціональною то акцидентальною властивістю всього живого, й прагнуть осмислити все буття як природно-історичний феномен. На думку деяких вітчизняних дослідників, переконання відомого російського фізика Умова М.О, щодо специфічності побудови життя виявились вірними, оскільки для повного розуміння життя замало використовувати лише фізичні поняття та методи [12].

Обґрунтування етики буття має ґрунтуватись на «антиентропійності живого», та прагнути усунути трагічну складову у людському житті через зміни природних процесів, щоб надати «хаосу» організованості та досконалості. Самі морально-етичні ідеали мусять впливати із життя й постійно прагнути до вічних етико-моральних постулатів [10].

До одного із етичних напрямів натуралізму відноситься також альтруїстична концепція Кропоткіна П.О.. Він піддавав критиці позицію дарвінівської боротьби заради існування. Саме він вважав, що ця складова еволюції має бути доповнена девізом допомоги іншим на альтруїстичних засадах. Вона є головною умовою для співіснування всього живого, фактором еволюції в світі, та в суспільстві зокрема. Елемент взаємної допомоги притаманний всьому живому. Але Кропоткін переконаний що відбулась втрата

етики-моральних норм в площині органічності природи та дослідження її органічності через еволюційні та генетичні норми етико-естетичних показників людини в світі. Цією проблематикою також, свого часу, займалися такі науковці як Астауров Б.Л., Депенчук Н.П., Крушинський Л.В., Панов С.М. та ін. [11].

З основних положень натуралістичної етики впливає ряд проблем що можна віднести до екологічної етики, яка своїм завданням ставить пошуки шляхів переходу в сферу виключно корисної доречності, оскільки вона завжди проявляла байдужість до екологічної проблематики. Природа є сполучним елементом поєднання двох людей, що слугує підставою тлумачення природи й людини в контексті спільного існування. Людська істота не може бути тим суб'єктом, що нехтує своєю сутністю, а прагне повніше зрозуміти природу, яка в свою чергу має розглядатися як рівно-і повноправним партнером взаємовідносин із суспільством.

В сучасній науковій думці набирає популярності ідея появи нових етичних норм. Один із дослідників, Мойсеєв М.М. стверджував, що на людство чекає зміна моральних принципів.

Інший вчений Йонас Г., вважав, що етико-моральні побудови минулого не мають відношення до умов буття людини, а здебільшого базувались на уявленнях котрі переконували в тому, що саме людське становище закладається в неї з моменту формування її природою та є сталим. Повне формування людського добра є лише виключно механічним процесом. Наслідки активної діяльності людини в сучасних умовах глобалізаційних процесів доволі істотно змінилися та вимагають радикального коригування. Тому одним із головних завдань нової етики є повне подолання так званого розриву між моральністю людини та її свободою вибору, тобто беззаперечного контролювання своїх вимог та потреб. Нові види діяльності людини мають підлягати критичній оцінці з боку окремих норм існуючих етико-моральних канонів. Саме для цього і запропоновано перетворення закону етики І. Канта «категоричного імперативу» в «новий імператив», який відповідатиме сучасній людській діяльності [8].

Сучасна біоетика намагається втілити в традиційні концепції новітні положення, які виникли внаслідок видозмін екології, медичної деонтології та розвитком сучасних біотехнологій. Важливість біоетичного діалогу, породжується необхідністю розвитку та вдосконаленням культури в природничій, науковій та соціогуманітарній сферах. З даного приводу, в науковій літературі ми знаходимо чудовий вислів Хьосле В.: «Людина, що нічого не розуміє в хімії й біології, навряд чи може сьогодні сказати щось суттєве стосовно нагальних конкретних етичних проблем навіть у разі, якщо вона оволоділа всією етичною традицією від Платона до Шелера» [12].

На базі нових біоетичних досліджень робляться спроби подолати досить стару відчуженість між наукою та аксіологією. Екологічна статистика з

традиційними для неї уявленнями про всезагальну цілісність, гармонію, взаємозалежність буття є досить специфічною.

Сьогодні стверджує та демонструє нам те, що біоетика стає важливим елементом етико-моральних наріжних каменів для людської цивілізації. Складність та важливість творення основ біоморалі, вимагають від вчених високопрофесійного підходу до проблеми, вимог щодо себе самого перед всім суспільством та природою зокрема. Так наприклад в «Всезагальній декларації про геном людини та про права людини», яка прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО у листопаді 1997 р., відповідальність, що є невід'ємною частиною наукових працівників (у тому числі вимогливість, обережність, інтелектуальна чесність і неупередженість), як при проведенні наукових досліджень, так і при впровадженні та використанні їхніх результатів, має бути предметом особливої уваги, коли йдеться про дослідження, що стосується геному людини, з урахуванням їхніх етичних і соціальних наслідків. Особи, що приймають у державному й приватному секторах політичні рішення в науковій галузі, також несуть особливу відповідальність стосовно цього [4].

Так на 4-у всесвітньому конгресі з проблем біоетики, який відбувся в Токіо в 1998 році, було прийнято основні аксіологічні принципи біоетики. Дуже важко сперечатись з цими постулатами. Тому щодо вирішення цих морально-етичних проблем, а також окремих проблем медичної деонтології, таких як, наприклад, евтаназія, трансплантологія, потрібно досить обачно приймати рішення та виражати конкретні висловлювання. Навіть всім відомі методи міркування індукція та дедукція також не завжди є ефективними, оскільки будь-який випадок в біоетиці відбувається в екстремальній ситуації [1; 3; 6].

Сучасна біологічна наука майже розкрила код гена та ДНК. При цьому вона вважає, що наблизилась до основ буття всього живого, але вона просто має справу всього лиш з матрицею, яка створює життя для власної реалізації у наперед у визначених формах, тобто у вигляді конкретної матерії. Деградація у цій галузі, генної інженерії є неприпустимою, бо породить негативні результати. Так наприклад дослідження в генній інженерії дозволяють відкривати нові ліки, антитіла, гормони, харчові білки та ін. Але потрібно розуміти, що цими втручаннями в генетичний код людина втручається в сферу недозволеного не розуміючи негативних результатів від втручання в сферу невідомого. Тому такий стрімкий прорив в біотехнологію, вибір статі дитини, штучне запліднення, трансплантація органів може призвести до заміни людини, її особистості та особливої індивідуальності [2].

Проблеми біоетики, особливо сьогодні, починають набувати широкого загалу в свідомості нашого суспільства й призводять до антисоціальних заворушень та випадків екстремізму.

В сучасному світі поширеною і гарячою є суперечка відносно генномодифікованих продуктів харчування, які були отриманні завдяки генній інженерії, так званих продуктів (ГМО) [5].

Сучасні високо розвинені країни Заходу ставляться до розробки таких «впроваджень» переважно негативно. Багато країн Європи не допускають на свій ринок для вживання таких продуктів з (ГМО) бо вважають що це є недопустимим без достеменної експертизи. Основними країнами для збуту таких продуктів є країни СНД. Більшість науковців вважають, що постачання продуктів ГМО зупинити неможливо. Тому для запобігання та контролю над такими продуктами, потрібно налагодити й відновити служби санітарно-епідеміологічного нагляду, та змусити вітчизняних і закордонних виробників маркувати відповідні позначки на етикетках продукції [6].

У 1995 р. Європейська Комісія з етичних аспектів біотехнології прийняла рішення, щоб у випадках виявлення суттєвої наявності ГМО в продуктах населення має мати повну інформацію щодо наступних пунктів: 1) інформація повинна носити характер корисності та об'єктивності; 2) чіткість та зрозумілість, відсутність технологічних термінів; 3) правдивість, застереження щодо можливостей фальсифікації; 4) доступність для контролю та забезпечення штрафними компенсаційними можливостями [7].

Сучасна біологічна етика не має на меті стримати або заборонити новітні біотехнології, оскільки з цим тісно пов'язано майбутність всієї цивілізації. Йдеться про обов'язкову якісну експертизу, для того, щоб мати змогу раціонально дослідити всі аспекти впливу на природу.

Відтак біоетика повинна бути ключовою серед обов'язкових дисциплін в навчальних медичних вузах, а також МОН має розробити спецкурси для закладів загальної та середньої освіти, так як це ми бачимо в країнах Євросоюзу та в США [9].

Література

1. Биоэтика: принципы, правила, проблемы / Под ред. Б.Г. Юдина. - М. : Эдиториал, 1998. - 364 с.
2. Борзенков В. Г. От философии к жизни и биофилософии/ В.Г. Борзенков// Человек.– 1998.– №5. - С.15-21.
3. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера / В.И. Вернадский. - М. : Наука, 1989. — 262 с.
4. Загальна декларація ЮНЕСКО про біоетику і права людини від 19 жовтня 2005 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/documents/declconv/declarations/bioethicsandhr.shtml>
5. Загальна декларація ЮНЕСКО про геном людини та права людини від 11 листопада 1997 року [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995575>
6. Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/ldoc2.nsf/link1/T071103.html>

7. Єременко І. В. Синергетичний аналіз еволюції біологічних систем [Текст] : Автореф. дис.. канд. філос. наук: 09.00.09 / Єременко Ірина Володимирівна ; Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. - К., 2001. - 20 с.
8. Йонас Г. Принцип відповідальності / Г. Йонас. - К. : Лібра, 2001. - 399 с.
9. Ушаков, Е. В. Биоэтика : учебник и практикум для вузов /Е. В. Ушаков. - М. : Юрайт, 2016. - 306 с.
10. Философские проблемы биологии и медицины: итоги и перспективы. - М.: Принтберри, 2011. - 300 с.
11. Фролов И.Т. Жизнь и познание: о диалектике в современной биологии/ И.Т. Фролов. - М.: ЛИБРОКОМ, 2009. - 304 с.
12. Цомко О.О. Біологічні та духовні аспекти феномену життя /О.О. Цомко // Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. - К.: ІНТАС, 2010. - Вип. 50. - С. 97-105.

Вовк О. М., магістрант
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ПОЛІТИЦІ ВЕЛИКИХ ДЕРЖАВ В 1917–1920 рр., ФАКТОРИ, ЩО ЗАВДАЛИ УСПІХУ

Від початку ХХ ст., з поділом світу на два політичних блоки – Антанту та Троїстий союз, підготовкою до війни, зростанням революційних і національних настроїв можливо говорити про початок нового етапу сприйняття «українського питання». Свого апогею, порівняно з попереднім періодом, «українське питання» досягає в умовах Великої війни та революційних подій 1917–1920 рр.

Окреслений період, на нашу думку, є одним з найважливіших в українській історії, оскільки «український проект» був близький до свого практичного втілення. Але, реалізація його в життя затяглась у часі та просторі через низку причин, серед яких: внутрішні розбіжності ідеологічно відмінних українських урядів, а також відсутність зовнішньої підтримки та готовність до сприйняття України як самостійної політичної одиниці такими державами як Франція, Велика Британія, США.

Саме цим і зумовлюється актуальність даної роботи, оскільки порівнюючи стан «українського питання» в 1917–1920 рр. та міжнародну обстановку що склалася навколо України на сучасному етапі, ми можемо знайти багато спільного. Ситуація спонукає до переосмислення важливих подій, рішень та обставин сторічної давнини, з метою запобігання подібних помилок в наш час.

Джерельна база даного питання доволі багата. Йдеться про документи, представлені в архівах та відкритому доступі, тексти міжнародних договорів,